

«Utanmasañ, isläniňi et»

Category: Kitapcy, Publisistika, Türkmen dili

написано kitapcy | 26 января, 2025

"Utanmasañ, isläniňi et" **«UTANMASAÑ, ISLÄNIŇI ET»**

1999-njy ýylda gorkunç Marmara ýer yranmasyndan soň birküç ýyllap gije-gündiz diýen ýaly ýer yranmasy hakda gürrüň etdik. Seýsmologlar, professorlar, gurluşyk inženerleri bize ähli jikme-jiklikleri bilen bolup geçenleri we bolmaly zady aýtdylar.

Ýöne gynansak-da, birküç ýyldan soň bul işem ýatdan çykaryldy we şumada çenli 24 ýyllap ýer yranmasy boýunça, Stambul boýunça hiç zat etmedik.

Elbetde, şindizem ondan has beter betbagtlygy başdan geçirdik. Ýene her gün agşam seýsmologlar, gurluşyk inženerleri, munisipalitet başlyklary zeýrenişip otyrlar. Nämeler etmelidigini aýdýarlar.

Elbetde, aýtsynlar: hökümetiňem öz gezeginde aýdylýanlara gulak asmagy gerek.

Berilýän teklipler, geçirilýän seljerişler boýunça täzeden üýtgedip gurmaga girişmek lazym.

Ýöne öňümizdäki iň uly mesele, iň uly howp ýene Stambul.

Eýsem bu boýunça näme edilýär?

Ine, Stambul munisipalitetiniň başlygy Ekrem Imamogly çykyp bir zat diýýär, Daşky gurşaw boýunça ministr Murat Kurum çykyp başga zat diýýär.

Hökümetiňem oýlanyp-ölçerip öňümize getirip goýan çözgüdi Aziýa we Ýewropa ýakasynda bir ýarym million ilatly täze şäherleri gurmak we çüýrük jaýlarda ýaşaýanlary şol ýerik göçürmek.

Aý-how, siz näme edýäniňizi bir bilýäňizmi?

Ençeme ýyllap käkeläp gelyärin. Ýekeje minut meni-de bir diňläýiň-ä!..

Stambulyň öňünde duran iň uly problema – şäheriň ilatyň selçeňledilmegi. Ýagny, Stambuluň Anadolyda guruljak ýaşaýyş massiwlerine göçürilmegi.

Başly-barat, çem geldiginden göçürlişigiň gürrüňini edemzok. Köp ugurly infrastrukturanyň taýýarlanan portlaryndan, demir ýollaryndan, bank ulgamyndan, gümrük nokatlaryndan ybarat merkezleriň döredilmegi we haýal etmän Stambulyň boşadylmagy. Boşadylmagy diýlende, Stambul borram-boş bolsun diýemzok: selçeňledilsin, rahatlandyrylsyn, iň bolmanda şu günki ilatynyň ýarysyna çenli azaldylsyn.

Şoň üçinem, ine: «Men täze şäher gurjak. Stambuly-da şol ýerik göçürjek. Beýleki ýerlere-de ýene jaý gurjak. Şäheriň ilaty 20 milliondan 30 milliona çyksyn». Bu pikir – sag adamyň etjek pikiri däl. Asla däl.

Ikinji ýene bir uly goh-galmagalymyz şu hepde «Gyzyl Ýarymaýyň» çadyr satandygynyň üstünde boldy.

Aý-how, gadyrdan, adam diýilýän zatda az-owlak utanç-haýa bolar.

Nämemiş, «Gyzyl Ýarymaý» anonim şereketmiş, onuň garamagynda 11 sany şereket işleýärmiş, döwlete-de garaşly dälmiş, şoň üçinem almaga-da, satmaga-da hukugy barmyş...

Aý-how, gadyrdan, «Gyzyl Ýarymaý» eger öňdenem şeýle bolsa, nämüçin muny halka düşündireňzok?

Ýagny, «Gyzyl Ýarymaýyň» çem gelen şereketden ýa holdingden tapawudynyň ýokdugyny, aslyýetinde haýyr-sahawat guramasy dældigini, eger hakykatdanam şeýle bolýan bolsa, nämüçin muny halka aýdaňzok?

Onda halk näme sebäpli ganyny, janyny, malyny «Gyzyl Ýarymaýa» bermelimiş?

Uzyn gepiň gysgasy, araplaryň bir meşhur nakyly bar: «Utanmasañ, isläniňi et».

Ortada utanyan, utanjak bolýan ýok. Jan dogan, hiç zat etmejek bolsaňyz, iň bolmanda dymyp oturmany bir oňaryň-a!

Birem işimi oňarmadym diýip, öz islegi bilen işden gidýän ýok. Gresiyada otly heläkçiligi bolanda 43 adam gurban boldy. Transport ministri arzasyny ýazyp, işden gitdi.

Aý-how, gadyrdan, ýekesi çykyp öz işinden gitjek bolýan ýog-a? Tussag edilen munisipalitet başlygyna çenli işden gitmelidir

öýdenok. Tussag edilyär, ýöne wezipesini tabşyranok.

Şonuň üçinem şeýle kelle we şeýle çemeleşme boldugyça, şeýle utançsyzlyk dowam etdigiçe problemalara doly we dogry çözgüt tapmak-da mümkin däl.

Şeýle-de, şu hepdäniň ýene bir täsin üýtgeşmeleriniň biri Yragyň merkezi hökümeti Kerkukda hatlardyň resminamalaryň Yrakda ulanylýan iki resmi dil bolan arap we kürt dillerinde ýazylyp bilinjekdigini ýene bir gezek nygtady.

Türkiýäniň Daşary işler ministrligi şobada kyýamat gopdurdy.

Ynha, «Kerkuk türkmen şäheridir. Türkmen diliniňem ulanylmagy gerek. Türkmen dilinde-de resmi hatlaryň, ýüzlenmeleriň bolmagy gerek».

Rast gürrüň, hökman bolmaly. Biz muny öňdenem aýdyp gelýäris.

Bir ýerde dürli diller bar bolsa, şol dilleriň köp ulanylýan ýerlerinde şol dil döwlet derejesinde-de ulanylaýmaly.

A ýogsa-da, eý Türkiýäniň Daşary işler ministrligi, eý Mewlüt Çawuşogly, menem olaryň ýüzlenişi ýaly eý diýeýin, eýläýin-le biraz:

– Türkiýede näme sebäpli ulanamzok?

Türk dili döwlet derejesinde ulanylsyn. Ine, käbirlerimiz (menem şoňa degişli), ikinji resmi dilimiz bolsun diýenimizde nämüçin kyýamatlary turuzýarsyňyz?

Hawa, Yrakda türkmen dilinde-de, kürt dilinde-de, arap dilinde-de gürläbermeli.

Ýöne bir öwrüliň-de, öz ýurduňyza-da göz aýlaň-a.

Halka akyl satanyňyzda az-owlak öz aklyňyzy-da başyňyza alyň. Şeýle ýalňyşlyklardan yza gaýdyň.

Dogrusy, Türkiýede kürt diliniňem, araplaryň köp ýaşaýan Antakýa, Mardin, Siirt ýaly ýerlerde arap diliniňem döwlet derejesinde ulanylmagynyň hiç kime zeledi-zyýany ýok.

Gaýtam tersine, peýdasy bar. Agzybirlige, jebislige, parahatçylyga peýdasy bar.

Altan TAN.

Anna, 03.03.2023 ý. Publisistika